

WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY–WOS - klasa VIII SP

Ocena niedostateczna

Uczeń:

- pomimo pomocy nauczyciela nie potrafi się wypowiedzieć;
- nie opanował wiedzy i umiejętności w zakresie wymagań koniecznych niezbędnych do dalszego kształcenia;
- nie potrafi i wykonać prostego polecenia;
- wykazuje się brakiem systematyczności i chęci do nauki;
- nie interesuje się przedmiotem.

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- z pomocą nauczyciela jest w stanie wykonać proste polecenia;
- ma braki w opanowaniu wiedzy i umiejętności, które są konieczne do dalszego kształcenia;
- posiada minimum wiedzy;
- nie potrafi sformułować jasnej wypowiedzi na tematy poruszane na lekcjach;
- jego postawa na lekcjach jest bierna, ale wykazuje chęć do współpracy;
- wie, że człowiek jest istotą biologiczną i społeczną;
- odróżnia: cechy nabyte od cech wrodzonych, potrzeby materialne i niematerialne;
- wymienia: wartości uniwersalne, czynniki produkcji;
- wie, że celem działalności gospodarczej człowieka jest zaspokajanie własnych potrzeb, że praca i umiejętności człowieka są warunkiem rozwoju jednostki i społeczeństwa;
- wyjaśnia pojęcia: „grupa społeczna”, „praca”, „rynek”, „bezrobocie”;
- wymienia rodzaje grup społecznych, funkcje i rodzaje pracy;
- wie, do jakich grup należy, jakim typem grupy jest rodzina;
- wylicza elementy charakterystyczne dla właściwego porozumiewania się;
- zna pojęcia: „komunikacja werbalna”, „komunikacja niewerbalna”, „asertywność”;
- wie, jakimi sposobami należy rozwiązywać konflikty;
- zna przyczyny powstawania konfliktów;
- potrafi wymienić członków swojej rodziny;
- wie, czym zajmuje się genealogia;
- zna funkcje rodziny, swoje prawa i obowiązki jako członka rodziny;
- wie, gdzie szukać informacji o możliwości zatrudnienia;
- lokalizuje siedzibę urzędu pracy w miejscu zamieszkania;
- poprawnie definiuje pojęcia: „gospodarstwo domowe”, „konsumpcja”, „lokata bankowa”, „kredyt”, „emerytura”, „zawód”, „kwalifikacja”;
- wymienia oczekiwane kompetencje wybranych kategorii społecznozawodowych;

- wymienia główne źródła jego dochodów (z działalności zarobkowej: pracy, działalności gospodarczej, umów cywilnoprawnych oraz ze świadczeń społecznych);
- zna podstawowe dane dotyczące jego szkoły: nazwę, adres, patrona, nazwisko dyrektora;
- wymienia organy szkoły, główne zadania szkoły, zadania samorządu uczniowskiego;
- wie, kto w jego szkole jest przewodniczącym SU;
- definiuje pojęcia: „prawa człowieka”, „konwencja”, „cyberprzestrzeń”, „cyberprzemoc”;
- wymienia najważniejsze prawa i wolności człowieka, nazwy podstawowych dokumentów dotyczących praw człowieka, główne prawa i obowiązki dziecka, instytucje związane z ochroną praw dziecka: Rzecznika Praw Dziecka i UNICEF, nazwiska najbardziej znanych postaci związanych z obroną praw człowieka;
- podaje przykłady łamania praw człowieka we współczesnym świecie;
- wie, czym jest Powszechna Deklaracja Praw Człowieka oraz jaką rolę odgrywa Rzecznik Praw Obywatelskich;
- zna podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP;
- wie, w jakim dokumencie są zapisane prawa i obowiązki obywatela RP;
- wymienia rodzaje przemocy wobec nieletnich;
- wie, jak się zachować w sytuacji wystąpienia przemocy;
- podaje różnice między sytuacją prawną małoletniego a nieletniego;
- zna swoje prawa w razie kontaktu z policją lub służbami mundurowymi;
- wymienia korzyści i zagrożenia z korzystania z internetu i telefonów komórkowych;
- rozumie zjawisko uzależnienia od internetu;
- zna pojęcia: „społeczeństwo obywatelskie”, „frekwencja”, „etyka”, „kultura”, „polityka”;
- podaje propozycje aktywności na rzecz klasy, szkoły;
- wyjaśnia pojęcia: „organizacja pozarządowa”, „stowarzyszenie”, „fundacja”, „wolontariusz”, „partia polityczna”, „kampania wyborcza”, „statut”, „związek zawodowy”, „samorząd zawodowy”, „strajk”;
- wymienia przykładowe cele działalności organizacji pozarządowych;
- wyjaśnia pojęcia: „środki masowego przekazu”, „fakt”, „opinia”, „reklama”, „perswazja”, „reklama społeczna”, „kampania społeczna”;
- umie wymienić różne rodzaje środków masowego przekazu;
- potrafi analizować proste sondaże;
- zna podstawowe formy przekazów reklamowych;
- rozumie komercyjny cel reklam;
- rozumie różnice między reklamą komercyjną a reklamą społeczną;
- podaje przykład reklamy społecznej;
- zna i rozumie pojęcia: „naród”, „obywatelstwo”, „ojczyzna”, „patriotyzm”, „nacjonalizm”, „Polonia”, „tolerancja”, „mniejszość narodowa”, „mniejszość etniczna”, „stereotyp”, „imigranci”, „uchodźcy”, „państwo”, „obywatelstwo”, „monarchia”, „republika”;
- potrafi wymienić polskie symbole narodowe;
- zna tekst Mazurka Dąbrowskiego;

- wie, jak należy zachować się wobec polskich symboli narodowych;
- zachowuje się godnie wobec symboli narodowych, wie, że swoją postawą może dbać o dobre imię Polski;
- wymienia mniejszości narodowe i etniczne zamieszkujące Polskę, elementy państwa;
- wie, jakim typem państwa jest Polska;
- zna i rozumie pojęcia: „demokracja”, „referendum”, „konstytucja”, „ustawa”, „opozycja”, „sejm”, „senat”, „poseł”, „kadencja”, „prawo”, „kodeks”, „sądy”, „prokurator”;
- wymienia podstawowe zasady państwa demokratycznego, podstawowe zasady ustroju RP;
- potrafi nazwać centralne organy państwowe;
- zna datę uchwalenia konstytucji RP, zasady wyboru Prezydenta RP;
- wie, z ilu posłów i senatorów składa się parlament, kto pełni funkcję Prezydenta RP, kto tworzy Radę Ministrów;
- zna nazwisko obecnego premiera;
- wie, czym zajmuje się Trybunał Konstytucyjny;
- zna i rozumie pojęcia: „samorząd terytorialny”, „kadencja”, „gmina”, „wójt”, „burmistrz”, „prezydent”, „powiat”, „starosta”, „województwo”, „marszałek”;
- zna zasady prawa wyborczego;
- wie, komu przysługuje bierne i czynne prawo wyborcze;
- lokalizuje siedzibę władz gminy;
- wie, kto pełni w jego gminie funkcję prezydenta/wójta lub burmistrza, kto pełni funkcję starosty w jego powiecie;
- potrafi na mapie wskazać województwo, w którym mieszka i jego stolicę, a także nazwać województwa ościenne;
- zna podstawowe fakty z historii swojej gminy;
- wymienia symbole Unii Europejskiej, Ojców Europy, najważniejsze instytucje europejskiej;
- zna aktualną liczbę członków UE, datę przyjęcia Polski do Unii Europejskiej;
- wskazuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej;
- wie, na czym polega obywatelstwo europejskie;
- zna wyniki referendum akcesyjnego;
- definiuje pojęcia: „wspólny rynek”, „strefa Schengen”, „region”, „euroregion”;
- wymienia główne fundusze europejskie;
- rozumie dlaczego UE wyrównuje szanse regionów;
- zna programy edukacyjne realizowane w ramach UE;
- wie, czym jest NATO;
- potrafi wyjaśnić pojęcia: „ Układ Warszawski”, „zimna wojna”, „kraje rozwijające się”, „Trzeci Świat”, „uchodźcy”, „emigranci”, „terroryzm”, „globalne ocieplenie”, „dziura ozonowa”, „kwaśne deszcze”;
- wymienia najważniejsze organy NATO, główne organy ONZ;
- wie, w którym roku Polska została przyjęta do NATO;
- wie, czym jest ONZ;
- zna datę powstania ONZ i datę przyjęcia do niej Polski;
- wie, kto jest obecnie Sekretarzem Generalnym ONZ;
- wie, gdzie znajduje się siedziba ONZ;
- wskazuje na mapie przykładowe kraje rozwijające się w Azji i w Afryce;

- wymienia najważniejsze przyczyny biedy w krajach rozwijających się, przyczyny współczesnych wojen.

Ocena dostateczna

Uczeń:

- sporadycznie jest aktywny na lekcjach;
- jego wiedza jest wrywkowa i fragmentaryczna;
- ma problemy z samodzielnym sformułowaniem i uzasadnieniem swoich wypowiedzi;
- udziela odpowiedzi na proste pytania nauczyciela;
- samodzielnie wykonuje proste zadania, które przydzielili mu grupa;
- omawia proste diagramy, wykresy, tabele;
- wymienia cechy człowieka wyróżniające go ze świata zwierząt, osiągnięcia cywilizacyjne ludzi na przestrzeni wieków;
- zna i rozumie pojęcia: „socjalizacja”, „osobowość”, „potrzeby człowieka”, „socjalizacja”, „czynniki produkcji”, „grupy społeczne”, „rola społeczna”, „subkultura”;
- potrafi wymienić wartości ważne w jego życiu;
- wie, czym zajmuje się ekonomia;
- opisuje i kwalifikuje grupy społeczne i warunki przynależności;
- zna sposoby podejmowania wspólnych decyzji;
- charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę nastawioną na realizację określonego zadania;
- potrafi podać przykłady werbalnego i niewerbalnego porozumiewania się;
- zna zasady aktywnego słuchania;
- rozpoznaje przypadki wymagające postaw asertywnych;
- wyraża emocje w komunikacie „ja”;
- definiuje pojęcia: „asertywność”, „arbitraż”, „kompromis”;
- uzasadnia, że konflikt w grupie może wynikać z różnych przyczyn (sprzeczne interesy, inne cele);
- uzasadnia szczególną rolę rodziny w życiu człowieka;
- zna prawa i obowiązki dzieci w rodzinie;
- potrafi omówić funkcje rodziny, wymienić dokumenty, w których gwarantowane są prawa rodziny;
- poprawnie charakteryzuje funkcje pracy;
- definiuje pojęcia: „rynek pracy”, „budżet rodzinny”, „depozyt bankowy”, „obligacja, akcja”;
- potrafi skorzystać z biura pośrednictwa pracy;
- wie, jak należy przygotować dokumenty niezbędne w uzyskaniu pracy;
- wymienia rodzaje bezrobocia;
- wyjaśnia, jak funkcjonuje gospodarstwo domowe;
- rozumie, że sytuacja ekonomiczna rodziny zależy od wykształcenia i przedsiębiorczości jej członków;
- zna rodzaje ubezpieczeń społecznych;
- wymienia kategorie wydatków gospodarstwa domowego, planuje jego budżet;
- charakteryzuje pracę organów szkoły;

- rozumie, że oprócz praw uczniów ma obowiązki;
- potrafi wymienić kompetencje organów szkoły;
- zna funkcje szkoły, podstawowe dokumenty, na podstawie których funkcjonuje szkoła, system szkolny w Polsce, nazwisko Ministra Edukacji Narodowej;
- potrafi wymienić kompetencje samorządu uczniowskiego;
- przedstawia działania samorządu uczniowskiego;
- charakteryzuje oczekiwane kompetencje wybranych kategorii społecznozawodowych;
- rozumie, że wybierając zawód, trzeba uwzględnić zainteresowania, a także zapotrzebowanie na rynku;
- potrafi wymienić błędy popełniane przy wyborze szkoły i zawodu;
- przedstawia genezę praw człowieka, genezę praw dziecka;
- charakteryzuje najważniejsze prawa i wolności człowieka, podstawowe dokumenty określające prawa i wolności człowieka;
- wymienia generacje praw człowieka;
- potrafi wyjaśnić, że prawa człowieka są naturalne, niezbywalne i nienaruszalne;
- potrafi scharakteryzować podstawowe prawa dziecka zapisane w Konwencji o prawach dziecka;
- wie, jakie są kompetencje Rzecznika Praw Dziecka;
- omawia cele działalności Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci;
- wykazuje, że prawa człowieka muszą być chronione;
- zna najważniejsze dokumenty tworzące uniwersalny system praw człowieka;
- wymienia organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka, regionalne systemy ochrony praw człowieka;
- rozumie, że oprócz praw obywateli ma też powinności;
- potrafi scharakteryzować wybrane prawa i obowiązki obywatelskie;
- korzysta z Konstytucji RP i potrafi wyszukać zapis o danym prawie lub obowiązku
- obywatelskim;
- charakteryzuje rodzaje przemocy wobec nieletnich;
- wie, jak rozpoznać wystąpienie przemocy;
- wymienia osoby i instytucje, które należy powiadomić w sytuacji wystąpienia lub podejrzenia przemocy;
- przedstawia przykłady zastosowania Internetu i telefonu komórkowego w życiu
- codziennym;
- charakteryzuje korzyści i zagrożenia z korzystania z Internetu i z telefonów komórkowych;
- wie, na czym polega hejt;
- rozumie, czym są fake news;
- zna podstawowe sposoby zabezpieczania Internetu;
- umie wymienić podmioty życia publicznego, cechy dobrego obywatela;
- zna i rozumie pojęcia: „czynne prawo wyborcze”, „bierne prawo wyborcze”, „organizacja pożytku publicznego”, „kultura polityczna”;
- umie wskazać cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna);

- umie wymienić i rozpoznać różne formy uczestnictwa obywatelskiego w życiu publicznym;
- umie wyjaśnić ideę wolontariatu i przedstawić formy działalności wolontariuszy,
- potrafi przedstawić cele i formy działań stowarzyszeń i fundacji;
- wymienia systemy partyjne na świecie, typy partii, partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w Sejmie RP;
- wie, jakie są cechy i funkcje partii politycznych;
- wyjaśnia zasadę pluralizmu politycznego;
- zna zasady zakładania partii politycznych;
- umie określić, jakie są podstawowe zadania i możliwości działania związków zawodowych i samorządów zawodowych;
- omawia szczególną rolę historyczną NSZZ „Solidarność”;
- umie uzasadnić potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym;
- umie scharakteryzować środki masowego przekazu;
- wymienia funkcje środków masowego przekazu;
- znajduje w mediach wiadomości na wskazany temat;
- potrafi odróżnić fakt od opinii;
- wie, czym jest opinia publiczna, jak się bada opinię publiczną;
- rozumie perswazyjny charakter reklamy, jak reklama wpływa na postępowanie konsumentów na rynku;
- przedstawia funkcje reklamy;
- charakteryzuje: najważniejsze formy przekazów reklamowych, wybrane reklamy społeczne;
- wie, jakie znaczenie ma marketing;
- potrafi określić cele reklam i kampanii społecznych;
- definiuje pojęcia: „naród”, „świadomość narodowa”, „szowinizm”, „kosmopolityzm”, „Polonia”;
- wymienia czynniki narodotwórcze, suwerenność, państwo unitarne, federacja, państwo totalitarne, autorytarne, demokratyczne;
- zna zasady nabywania obywatelstwa;
- zna historię powstania polskich symboli narodowych;
- uczestniczy zgodnie i z powagą w obchodach rocznicowych uroczystości państwowych i szkolnych;
- wie, w czym przejawiać się powinna postawa patriotyczna młodego i dorosłego człowieka;
- posiada świadomość konieczności wypełnienia obowiązków wobec ojczyzny;
- charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne zamieszkujące Polskę;
- umie wskazać na mapie miejsca zwartej zamieszkiwania mniejszości narodowych i etnicznych;
- definiuje pojęcie, potrafi wymienić cechy i funkcje państwa;
- zna cele, jakie realizuje państwo;
- potrafi wymienić funkcje państwa, formy państwa;
- charakteryzuje monarchię i republikę;
- odróżnia państwa o ustroju demokratycznym od państw niedemokratycznych i zna w nich sytuację jednostki;
- potrafi wymienić przykłady monarchii i republik w Europie;
- charakteryzuje podstawowe zasady państwa demokratycznego;

- definiuje pojęcia: „konstytucja”, „korupcja”, „konkordat”, „obywatelska inicjatywa ustawodawcza”, „preambuła”, „absolutorium”, „elektorat”, „interpelacja”, „immunitet”, „Zgromadzenie Narodowe”, „immunitet parlamentarny”, „koalicja”;
- odróżnia formy demokracji pośredniej od bezpośredniej;
- zna układ treści Konstytucji RP, strukturę władzy centralnej;
- podaje szczególne cechy konstytucji;
- charakteryzuje podstawowe zasady ustroju RP;
- umie wykazać, że konstytucja jest ustawą zasadniczą, podstawowym aktem prawnym;
- znajduje w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przepisy dotyczące wskazanej kwestii;
- przyporządkowuje instytucje według zasad trójpodziału władzy;
- umie przedstawić sposób powoływania parlamentu;
- potrafi wymienić uprawnienia Sejmu i Senatu, partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w polskim parlamencie, uprawnienia Prezydenta RP;
- zna sylwetki dotychczasowych prezydentów RP, ze szczególnym uwzględnieniem osoby obecnie piastującej ten urząd;
- umie omówić procedurę tworzenia Rady Ministrów;
- potrafi wymienić uprawnienia Rady Ministrów;
- zna strukturę wymiaru sprawiedliwości w Polsce, zasady wymiaru sprawiedliwości, a szczególnie zasadę niezawisłości sędziowskiej i zasadę dwuinstancyjności procesu sądowego;
- podaje kompetencje Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;
- wyjaśnia zasadę państwa prawa,;
- przedstawia, w jakich sprawach orzeka sąd rejonowy;
- definiuje pojęcia: „samorząd terytorialny”, „elektorat”, „komitet wyborczy”, „kampania wyborcza”, „mienie komunalne”, „budżet gminy”;
- zna strukturę samorządu terytorialnego w Polsce;
- umie wymienić organy samorządu wojewódzkiego, powiatowego i gminnego;
- zna nazwy i rozmieszczenie na mapie wszystkich województw w Polsce;
- umie wymienić organy gminy;
- wskazuje zadania własne i zlecone gminy;
- wie, kto jest przewodniczącym rady w jego gminie;
- potrafi wymienić zadania samorządu gminnego;
- zna różne sposoby wpływania obywateli na decyzje władz gminy;
- wie jakie sprawy można załatwić w urzędzie gminy, jak powstaje i na co jest przeznaczony budżet gminy, jakie sprawy można załatwić w urzędzie powiatowym;
- przedstawia możliwości załatwienia spraw poprzez e urząd;
- podaje uprawnienia organów gminy i sposób ich odwołania;
- wymienia organy samorządu powiatowego i sposób ich powoływania oraz odwoływania, organy samorządu wojewódzkiego i sposób ich powoływania oraz odwoływania;
- potrafi wymienić zakres spraw, którymi zajmuje się samorząd powiatowy, zakres spraw, którymi zajmuje się samorząd wojewódzki;

- wie, jakie sprawy można załatwić w urzędzie marszałkowskim, jakie sprawy można załatwić w urzędzie wojewódzkim;
- wypełnia wnioski o paszport (delegatura urzędu wojewódzkiego);
- znajduje i przedstawia informacje na temat swojej gminy, wydarzeń i postaci z jej dziejów;
- podaje, kto pełni funkcje przewodniczącego rady gminy/miasta;
- omawia etapy tworzenia Unii Europejskiej;
- wskazuje na mapie starych i nowych członków Unii Europejskiej;
- charakteryzuje trzy filary UE, przyczyny przystąpienia Polski do UE, działanie głównych funduszy europejskich, programy edukacyjne realizowane w ramach UE;
- wymienia obywateli polskich pełniących ważne funkcje w instytucjach unijnych;
- wymienia podstawowe zasady wspólnego rynku europejskiego;
- rozumie, jakie znaczenie dla Polski ma swobodny przepływ osób i wybór miejsca pracy;
- potrafi określić, jakie środki finansowe otrzyma Polska w latach 2014–2020;
- wskazuje na mapie euroregiony;
- wskazuje na mapie państwa należące do NATO;
- wyjaśnia, czym jest OBWE i Partnerstwo dla Pokoju;
- charakteryzuje: kompetencje głównych organów NATO, zadania głównych organów ONZ;
- na podstawie tekstu źródłowego określa cele i zasady działania NATO;
- wskazuje na mapie miejsca, gdzie Polska brała udział w misjach wojskowych NATO;
- wymienia najważniejsze organizacje wyspecjalizowane ONZ;
- na podstawie Karty Narodów Zjednoczonych omawia cele organizacji;
- charakteryzuje przyczyny biedy w krajach rozwijających się, przyczyny i przebieg konfliktu zbrojnego w wybranym kraju;
- wyjaśnia, na czym polegają globalne ocieplenie, zagłada lasów tropikalnych, niedobory wody, dziura ozonowa, kwaśne deszcze;
- rozumie różnicę między uchodźcą a imigrantem;
- poprawnie stosuje pojęcie „globalizacja”;
- opisuje metody, jakimi posługują się terroryści dla osiągnięcia swoich celów;
- podaje przykłady najważniejszych zamachów terrorystycznych w ostatnich latach;
- wskazuje osoby, które są znane z działalności na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Ocena dobra

Uczeń:

- w dużej mierze opanował treści i umiejętności zawarte w programie;
- chętnie pracuje w grupie;
- jest aktywny na zajęciach;
- umiejętnie wykorzystuje zdobyte informacje;
- wykonuje samodzielnie typowe zadania związane z tokiem lekcji i zlecone przez nauczyciela;

- umie formułować proste, typowe wypowiedzi ustne i pisemne;
- potrafi interpretować diagramy, wykresy, mapki tematyczne, tabele;
- rozumie, że człowiek staje się istotą społeczną dzięki różnorodnym kontaktom,
- podaje przykłady cech wrodzonych i nabytych człowieka;
- potrafi wyjaśnić pojęcie „resocjalizacja”;
- definiuje pojęcie „ekonomia” i „rzadkość dóbr”;
- poprawnie charakteryzuje czynniki produkcji;
- potrafi uzasadnić, dlaczego występuje rzadkość dóbr, omówić i uzupełnić piramidę Masłowa, wykazać związek pracy z zaspokajaniem potrzeb;
- poprawnie stosuje pojęcia: „grupa społeczna”, „konformizm”, „nonkonformizm”;
- zna rodzaje więzi społecznych w grupie;
- porównuje zachowania pozytywne i negatywne oraz ich wpływ na postawę ludzi;
- potrafi identyfikować różne role społeczne;
- rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej;
- stosuje zasady właściwego porozumiewania się;
- potrafi wyjaśnić zasady skutecznej autoprezentacji;
- rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej;
- stosuje zasady aktywnego słuchania;
- podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie;
- na konkretnych przykładach prezentuje różne sposoby rozwiązywania konfliktów;
- wie, jaką rolę odgrywa mediator;
- potrafi wyjaśnić wpływ rodziny na wychowujące się w niej dzieci;
- wie, jakie zmiany w rodzinach nastąpiły na przestrzeni wieków;
- poprawnie stosuje pojęcia: „rynek pracy”, „budżet”, „podmiot gospodarczy”;
- wyjaśnia znaczenie pracy dla rozwoju człowieka;
- wymienia przyczyny i charakteryzuje rodzaje bezrobocia;
- potrafi wyjaśnić znaczenie pracy dla zaspokajania potrzeb materialnych rodziny;
- rozumie, że podejmowanie decyzji ekonomicznych jest uwarunkowane wieloma czynnikami;
- na podstawie badań statystycznych potrafi analizować budżet gospodarstwa domowego;
- potrafi dokonać oceny sposobu oszczędzania;
- charakteryzuje klasę szkolną, pozalekcyjne koło zainteresowań, życie szkolnej społeczności;
- potrafi wymienić zadania organu prowadzącego i organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołą;
- wymienia instytucje i organizacje współpracujące ze szkołą;
- opisuje działalność samorządu uczniowskiego;
- wymienia cechy charakteru pożądane w pełnieniu funkcji w samorządzie szkolnym;
- wyjaśnia, jak przeprowadzane są wybory organów samorządu szkolnego;
- potrafi uzasadnić wybór szkoły lub zawodu;
- potrafi przygotować niezbędne dokumenty celem uzyskania pracy;
- wie, czym jest CV i list motywacyjny;

- potrafi określić, jak uniknąć błędów popełnianych przy wyborze szkoły i zawodu;
- opisuje stereotypy związane z poszczególnymi zawodami,
- wyjaśnia, że godność jest źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka;
- analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka;
- zna czynniki, które wyznaczają prawa i obowiązki dziecka ucznia;
- podaje przykłady działań Rzecznika Praw Dziecka;
- przedstawia cele działalności Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci;
- przedstawia przykłady działań organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka;
- uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się zjawiskom braku tolerancji wobec różnych mniejszości;
- na przykładzie wybranych państw opisuje, w jaki sposób prawa człowieka są w nich łamane;
- charakteryzuje kompetencje Rzecznika Praw Obywatelskich, prawa i wolności polityczne zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- wie, jakie instytucje są gwarantami praw i wolności obywatelskich;
- charakteryzuje procedury, które mogą być zastosowane w przypadku zgłoszenia przemocy wobec nieletnich;
- rozumie procedurę tzw. niebieskiej karty;
- wymienia działania, jakie sąd może zastosować wobec nieletniego łamiącego prawo;
- wymienia najważniejsze uprawnienia i obowiązki policjantów w czasie podejmowania czynności służbowych wobec nieletnich;
- wskazuje skutki występowania cyberprzemocy;
- wie, jak reagować na przemoc w cyberprzestrzeni;
- charakteryzuje zasady bezpiecznego korzystania z Internetu i innych środków komunikacji elektronicznej;
- potrafi podać przykłady współdziałania i konkurowania ze sobą w życiu publicznym różnych podmiotów;
- potrafi podać przykłady wybitnych Polaków działających na rzecz dobra wspólnego;
- uzasadnia cel działania organizacji pozarządowych, fundacji i stowarzyszeń;
- przedstawia cele i przykłady działania organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce;
- wyjaśnia różnicę między stowarzyszeniem a fundacją;
- dostrzega różnice w typach partii i systemach partyjnych;
- umie wymienić największe partie polityczne w Polsce i ich liderów;
- wymienia partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w organach stanowiących samorządu terytorialnego;
- przedstawia cele działania partii politycznych oraz wykazuje, że konkurują one w życiu publicznym;
- uzasadnia cel działania związków zawodowych;
- umie określić, jaki wpływ na warunki pracy może mieć działalność związków zawodowych;

- potrafi podać przykłady działań samorządów zawodowych i związków zawodowych;
- wymienia związki zawodowe istniejące w Polsce;
- potrafi uzasadnić znaczenie etyki i kultury w życiu publicznym, rozpoznać przejawy łamania zasad etycznych w życiu publicznych i podać skutki takich działań;
 - umie wyjaśnić rolę środków masowego przekazu w życiu obywateli;
- wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa, na czym powinna polegać rzetelność dziennikarzy;
- argumentuje wpływ informacji na kształtowanie opinii publicznej i postaw;
- wyjaśnia wpływ sondaży na kształtowanie opinii publicznych;
- rozumie, dlaczego opinia publiczna jest badana;
- umie prawidłowo interpretować badania opinii publicznej;
- podaje przykłady ilustrujące perswazyjny charakter reklam;
- wyjaśnia, jakie jest znaczenie gospodarcze i społeczne reklamy;
- wykazuje korzyści i zagrożenia gospodarcze wynikające z istnienia reklam;
- wymienia metody i formy używane przy prowadzeniu kampanii społecznych;
- na przykładzie wybranej kampanii lub reklamy społecznej wykazuje, jakie cele społeczne zostały dzięki niej zrealizowane;
- poprawnie stosuje pojęcia: „naród, państwo”, „państwo unitarne”, „państwo federacyjne”;
- umie wyjaśnić różnicę między narodowością a obywatelstwem;
- przedstawia warunki nabycia obywatelstwa polskiego z mocy prawa i wymienia inne formy uznania za obywatela polskiego oraz nadania obywatelstwa polskiego;
- poczuwa się do obowiązku ochrony symboli narodowych;
- propaguje właściwe postawy wobec symboli narodowych;
- potrafi wymienić przejawy patriotyzmu w czasie wojny i w czasie pokoju;
- umie ocenić postawę nacjonalistyczną;
- wie, w których państwach znajdują się największe skupiska Polonii;
- wyjaśnia, co oznacza być Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej/etnicznej;
- rozumie znaczenie pojęcia „tolerancja”;
- wymienia przyczyny emigracji Polaków;
- rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, oraz uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się tym zjawiskom;
- przedstawia, za Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, prawa przysługujące etnicznym grupom mniejszościowym;
- potrafi podać przyczyny migracji ludzi, w tym uchodźców;
- omawia funkcje państwa;
- umie podać przykłady państw unitarnych i federacyjnych;
- omawia formy państw;
- zna i rozumie różnice między państwem totalitarnym i autorytarnym;
- wykazuje różnice między monarchią konstytucyjną a republiką;
- rozumie współzależność między sposobem sprawowania władzy a sytuacją obywatela w państwie;
- umie wyjaśnić zasadę suwerenności narodu, zasadę przedstawicielstwa;
- umie wymienić sprawy, które mogą być poddane pod referendum;

- zna różnice między demokracją większością a konstytucyjną;
- wymienia referenda ogólnokrajowe, których wyniki były wiążące
- oraz referenda lokalne we własnej społeczności, które były ważne;
- potrafi wymienić słabości demokracji;
- umie wyjaśnić zasadę konstytucjonalizmu, zasadę państwa prawa, zasadę trójpodziału władzy, zasadę pluralizmu politycznego;
- poprawnie stosuje pojęcie „suwerenność”;
- wyjaśnia, jakie instytucje i w jaki sposób realizują w Polsce zasadę trójpodziału władzy;
- umie przedstawić organizację pracy parlamentu;
- potrafi omówić funkcje sejmku;
- wyjaśnia, jak powstają w Polsce ustawy;
- wie, komu przysługuje inicjatywa ustawodawcza;
- wie, kto pełni funkcje marszałków Sejmu i Senatu;
- znajduje informacje o życiorysie politycznym osób pełniących urząd prezydenta RP, które wybrano w wyborach powszechnych, oraz o działaniach rządzącego prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- potrafi omówić funkcje rządu;
- zna nazwiska obecnych wicepremierów;
- umie wykazać, że decyzje podejmowane w wybranym ministerstwie mają wpływ na życie jego rodziny;
- wie, w jaki sposób można odwołać rząd;
- porównuje uprawnienia prezydenta i Rady Ministrów;
- umie wyjaśnić, w jaki sposób Trybunał Konstytucyjny kontroluje zgodność prawa z konstytucją;
- zna kompetencje Trybunału Stanu;
- wyjaśnia podział na sądy powszechne i administracyjne;
- poprawnie stosuje pojęcie „samorząd terytorialny”;
- wyjaśnia, na czym polegają zasady decentralizacji i pomocniczości;
- rozumie podział zadań między organami władzy samorządowej a władzą centralną;
- określa specyfikę działalności organów terytorialnych;
- umie napisać podanie, krótki list w sprawie publicznej i wypełnić prosty druk urzędowy, np. wniosek o wydanie dowodu osobistego;
- potrafi analizować dane dotyczące budżetu gminy;
- umie podać przykłady działalności gospodarczej w gminie;
- przedstawia, jak zorganizowany jest urząd gminy (miasta/dzielnicy);
- korzysta z prostych procedur oraz z możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego;
- wskazuje, gdzie załatwić proste sprawy urzędowe (w jakich wydziałach);
- znajduje w mediach lokalnych informacje na temat publicznych działań osób pełniących funkcje w organach samorządu terytorialnego;
- wie, jakie obowiązki ma urzędnik wobec obywatela;
- wymienia cechy dobrego urzędnika samorządowego;
- podaje, w jakim wydziale starostwa powiatowego można załatwić wybrane sprawy;
- posługuje się formularzami urzędowymi;
- wymienia cechy dobrego urzędnika samorządowego;

- potrafi wyjaśnić różnicę między urzędem marszałkowskim a urzędem wojewódzkim;
- wie, kto sprawuje nadzór nad samorządem;
- potrafi wymienić zadania regionalnych izb obrachunkowych;
- znajduje w mediach lokalnych informacje na temat publicznych działań osób pełniących funkcje w organach samorządu terytorialnego;
- przedstawia tradycje i zwyczaje swojej społeczności regionalnej;
- zna zasady działania Unii Europejskiej;
- charakteryzuje kompetencje najważniejszych instytucji UE;
- wie, jakie były przyczyny utworzenia wspólnot europejskich;
- rozumie, na czym polega zasada pomocniczości i solidarności w UE;
- wymienia najważniejsze traktaty europejskie;
- przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej;
- przedstawia znaczenie strefy Schengen dla obywateli Polski;
- charakteryzuje zasady wspólnego rynku;
- porównuje korzyści i straty wynikające z otworzenia wspólnego rynku pracy;
- potrafi znaleźć informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie;
- zna programy realizowane przez Polskę z otrzymanych funduszy UE;
- charakteryzuje: cele programu Erasmus+, zadania wybranych organizacji wyspecjalizowanych ONZ;
- rozumie znaczenie NATO dla bezpieczeństwa Polski;
- na podstawie analizy tekstu źródłowego określa, w jakich sytuacjach NATO może użyć siły militarnej;
- rozumie szczególną rolę Rady Bezpieczeństwa dla utrzymania pokoju na świecie;
- określa rolę Zgromadzenia Ogólnego dla umacniania współpracy między narodami;
- przedstawia działalność Polski w Organizacji Narodów Zjednoczonych;
- określa, na czym polega pomoc ekonomiczna i humanitarna dla państw rozwijających się;
- podaje przykłady pomocy dla krajów rozwijających się realizowanej przez państwo polskie i organizacje pozarządowe z Polski;
- charakteryzuje formy globalizacji: polityczną, gospodarczą, kulturową i produkcji;
- wskazuje na mapie miejsca najważniejszych konfliktów międzynarodowych;
- wyraża swoje opinie na temat terroryzmu;
- omawia konsekwencje konfliktów międzynarodowych i narodowościowych dla krajów nimi objętych;
- rozumie swoje związki z przyrodą i wie, że jest ona niezbędna do życia oraz funkcjonowania człowieka;
- podaje sposoby, za pomocą których każdy człowiek może się przyczynić do zmniejszenia globalnego ocieplenia, dziury ozonowej i niedoborów wody.

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- bardzo aktywnie uczestniczy w zajęciach;
- sprawnie i samodzielnie posługuje się różnymi źródłami wiedzy;
- uzasadnia odpowiedzi, korzystając z wiadomości prasowych i telewizyjnych;
- potrafi posługiwać się omawianymi pojęciami w określonych sytuacjach;
- potrafi posługiwać się tekstem Konstytucji RP;
- na wybranych przykładach potrafi ocenić funkcjonowanie w praktyce zasad ustroju RP;
- potrafi wykorzystać wiedzę teoretyczną do oceny problemów, które są rozwiązywane przez władze centralne i samorządowe;
- uzasadnia własne poglądy i stanowiska;
- dokonuje samodzielnej oceny wydarzeń i zjawisk;
- dostrzega związki przyczynowo-skutkowe;
- potrafi łączyć wiedzę z różnych przedmiotów;
- potrafi interpretować diagramy, wykresy, tabele, mapki tematyczne i wyciągać wnioski;
- interpretuje teksty źródłowe;
- przedstawia obecny stan wiedzy dotyczącej badań socjologicznych;
- porównuje swoje miejsce w społeczeństwie z innymi;
- zna i cytuje maksymy filozofów i umie je zinterpretować;
- potrafi wyjaśnić, co kształtuje osobowość człowieka;
- wskazuje różnicę między procesem socjalizacji i resocjalizacji;
- dokonuje oceny własnej osoby w kontekście wartości uniwersalnych;
- potrafi dokonać analizy tekstu źródłowego i w ykazać znaczenie istnienia potrzeb dla rozwoju człowieka;
- potrafi dokonać krytycznej analizy zjawiska konsumpcjonizmu we współczesnym świecie;
- na podstawie różnych źródeł informacji wykazuje społecznie dobre i złe skutki częściowego zakazu handlu w niedzielę;
- dokonuje, korzystając z różnych źródeł informacji, oceny wybranej grupy społecznej;
- zna różne formy współpracy w grupie i w nich uczestniczy;
- uzasadnia znaczenie procedur demokratycznych i stosuje je w życiu grup, w których uczestniczy;
- współpracuje z innymi dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich;
- wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji;
- potrafi zaprezentować wystąpienie, w którym stosuje zasady właściwego porozumiewania się;
- wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji;
- wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat wydarzeń z życia społecznego, w tym publicznego;
- komunikuje się w sprawach życia społecznego, w tym publicznego, oraz dyskutuje i przedstawia własne argumenty w wybranych sprawach tego typu;
- potrafi ocenić wady i zalety różnych sposobów rozwiązywania konfliktów;
- stosuje techniki asertywne w wyrażaniu emocji i własnego zdania;

- potrafi wcielić się w rolę mediatora w sytuacji konfliktowej;
- potrafi opracować swoje drzewo genealogiczne;
- ocenia sytuację współczesnej polskiej rodziny;
- rozumie skutki bezrobocia dla gospodarki;
- potrafi zdefiniować i ocenić zjawisko pracoholizmu;
- potrafi wymienić i scharakteryzować pożądane umiejętności człowieka, które ułatwią mu sukces na rynku pracy;
- na podstawie informacji pozyskanych z mediów omawia poziom bezrobocia w kraju z uwzględnieniem różnic terytorialnych i tych wynikających z wieku i kwalifikacji zatrudnionych;
- potrafi przygotować plan racjonalizacji domowego budżetu;
- rozumie, na czym polega budżet zrównoważony i czym jest deficyt;
- projektuje zrównoważony deficyt wybranego zdarzenia o charakterze ekonomicznym;
- potrafi stosować prawa konsumenta w praktyce, w tym napisać reklamację wybranego produktu;
- dokonuje w yliczeń zysków z lokaty a vista i lokaty terminowej;
- rozumie, na czym polega upadłość konsumencka;
- wyodrębnia różnice w podziale zadań organów szkoły;
- planuje dalszą edukację, uwzględniając własne zainteresowania, zdolności i umiejętności oraz rady innych osób i sytuację na rynku pracy;
- ocenia system oświaty w Polsce, działalność samorządu uczniowskiego;
- potrafi przeprowadzić kampanię wyborczą do SU;
- aktywnie włącza się w pracę samorządu uczniowskiego;
- inicjuje ciekawe przedsięwzięcia aktywizujące uczniów;
- wykazuje konieczność współdziałania w życiu społecznym i wyjaśnia istotę samorządności;
- potrafi wyjaśnić, dlaczego samorząd uczniowski jest szkołą demokracji;
- potrafi dokonać analizy własnych zdolności i kompetencji do wykonywania określonego zawodu;
- właściwie definiuje i określa znaczenie zawodów zaufania publicznego;
- potrafi poprawnie napisać CV i list motywacyjny;
- dokonuje analizy lokalnego rynku pracy pod kątem poziomu bezrobocia, kwalifikacji osób zarejestrowanych i oferowanych miejsc pracy;
- uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych;
- rozpoznaje przykłady łamania praw człowieka na podstawie informacji uzyskanych z różnych źródeł;
- potrafi przedstawić argumenty uzasadniające niedopuszczalność stosowania kary śmierci;
- analizuje przepisy Konwencji o Prawach Dziecka;
- wykonuje projekt dotyczący opracowania programu pomocy dzieciom, których prawa są łamane;
- wyszukuje i opisuje w formie prezentacji przykłady łamania praw dziecka na świecie;
- dokonuje analizy przestrzegania praw dziecka w swoim najbliższym otoczeniu, w tym w szkole;
- dokonuje oceny stopnia przestrzegania praw człowieka w Polsce i na świecie;
- dokonuje analizy preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka;

- przygotowuje raport o wybranej akcji dotyczącej obrony prawa człowieka realizowanej przez wybraną organizację pozarządową;
- wie, w jaki sposób obywatel Polski może złożyć skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu;
- umie określić rodzaje swobód obywatelskich i granice wolności;
- dokonuje oceny stopnia przestrzegania praw i wolności obywatelskich;
- wykazuje wpływ, jaki obywatel może mieć dzięki prawom człowieka na życie publiczne;
- wyszukuje i analizuje informacje ilustrujące działania obywateli mające na celu obronę praw i wolności;
- wyszukuje informacje ilustrujące problem przemocy wobec dzieci i nieletnich;
- charakteryzuje swoje zachowanie w przypadku kontaktu z policją lub inną służbą mundurową;
- analizuje wybrane czynności i uprawnienia Policji na podstawie zapisów ustawy o Policji;
- wyszukuje w internecie przykłady fake news oraz agresywnego hejtu;
- potrafi wykazać i ocenić zależność między wybranymi wydarzeniami politycznymi a działaniami o charakterze agresywnym w internecie;
- potrafi przygotować projekt działań mających na celu ograniczenie lub racjonalne używanie telefonów komórkowych w szkole;
- potrafi wyjaśnić istotę społeczeństwa obywatelskiego;
- umie wyjaśnić, dlaczego zorganizowani obywatele mogą skuteczniej rozwiązywać problemy społeczne;
- argumentuje zasadność postaw obywatelskich, m.in. odpowiedzialności, troski o dobro wspólne i tolerancji;
- rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań;
- podejmuje działania na rzecz klasy, szkoły, środowiska lokalnego;
- ocenia bierną postawę obywateli wobec życia publicznego;
- wie, co należy zrobić, aby założyć stowarzyszenie;
- przedstawia cele i formy działań organizacji pozarządowych aktywnych w społeczności lokalnej i regionie;
- wykazuje, że działalność tego typu organizacji prowadzi do realizacji różnorodnych potrzeb;
- rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań;
- umie wskazać podstawowe różnice programowe między partiami działającymi w Polsce;
- znajduje informacje na temat działań wybranej partii (jej struktur regionalnych lub centralnych);
- umie ocenić rolę związków zawodowych w państwie demokratycznym;
- podaje przykłady łamania praw pracowniczych w Polsce;
- wymienia formy nacisku związków zawodowych na pracodawców;
- wyszukuje z różnych źródeł informacje i przykłady konkretnych działań związków zawodowych;
- ocenia działalność związków zawodowych;
- umie ocenić postępowanie osób publicznych;
- potrafi omówić różne typy kultury politycznej;
- potrafi stworzyć kodeks etyczny klasy;
- potrafi dokonać krytycznej analizy wybranej audycji, programu itp.;

- potrafi przeprowadzić badanie opinii publicznej, dokonać jego analizy i wyciągnąć wnioski;
- krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy;
- ocenia wpływ reklamy na własne zachowania i wybory o charakterze konsumenckim;
- wyszukuje informacje dotyczące działań mających na celu ograniczenie reklam w przestrzeni publicznej;
- projektuje reklamę lub kampanię społeczną podejmującą temat wybranego problemu dotyczącego uczniów lub ludzi młodych;
- potrafi omówić historyczny proces kształtowania się świadomości narodowej Polaków;
- współuczestniczy w organizacji uroczystości państwowych i szkolnych;
- wyjaśnia, co łączy człowieka z ojczyzną Polską, przedstawia te więzi na własnym przykładzie;
- potrafi na przykładach z historii omówić różne modele postaw wobec ojczyzny;
- prezentuje postacie patriotów jako wzorce osobowe;
- manifestuje swoje postawy patriotyczne poprzez godne zachowanie i wypełnianie obowiązków obywatela;
- powiększa treść własnej tożsamości lokalnej, regionalnej, etnicznej i obywatelskiej;
- uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną, narodową/etniczną, państwową/obywatelską, europejską);
- porównuje strukturę narodowościową II i III Rzeczypospolitej;
- potrafi przygotować prezentację wybranej mniejszości narodowej lub etnicznej;
- propaguje idee tolerancji wobec innych narodów jako przejaw etycznych zasad życia publicznego;
- zna koncepcje genezy państwa;
- wymienia cechy dobrego państwa;
- ocenia relacje państwo –obywatel;
- rozumie i potrafi ustalić podobieństwa i różnice w sprawowaniu władzy w monarchii konstytucyjnej i republice;
- ocenia sytuację obywatela w państwie demokratycznym, autorytarnym i totalitarnym;
- umie uzasadnić wyższość demokracji nad systemem totalitarnym i autorytarnym;
- argumentuje w dyskusji na temat wad i zalet demokracji;
- umie przedstawić historię demokracji;
- zna i rozumie mechanizmy funkcjonowania państwa demokratycznego;
- uzasadnia znaczenie procedur demokratycznych i stosuje je w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy;
- charakteryzuje uprawnienia organów władzy;
- omawia historię polskich konstytucji;
- dowodzi szczególnego znaczenia konstytucji wśród innych aktów prawnych;
- rozumie różnicę między władzą ustawodawczą a wykonawczą;
- charakteryzuje zasady prawa wyborczego;
- objaśnia konieczność poparcia większości sejmowej dla Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej (bądź jej działań);
- formułuje treść interpelacji poselskiej;

- omawia procedurę odwołania prezydenta;
- przygotowuje materiały do prasy o pracy prezydenta RP;
- rozumie pojęcie „służba cywilna” i jej rolę w państwie demokratycznym;
- potrafi wymienić cechy, które powinien posiadać urzędnik państwowy;
- zna nazwiska dotychczasowych Premierów III RP;
- zna nazwiska ministrów poszczególnych resortów;
- umie wykazać, że decyzje podejmowane w wybranym ministerstwie mają wpływ na życie jego rodziny;
- uzasadnia konieczność niezawisłości sędziowskiej;
- umie wymienić organy stojące na straży prawa w RP i określić ich zadania;
- wymienia główne dziedziny prawa;
- przedstawia główne elementy procedury sądowej w procesie cywilnym i karnym;
- przedstawia, jak są wybierane i jak mogą zostać odwołane organy władz samorządowych;
- wykazuje konieczność współdziałania w życiu społecznym i wyjaśnia istotę samorządności;
- zna frekwencję wyborczą w swojej miejscowości podczas ostatnich wyborów;
- porównuje i interpretuje wyniki wyborów samorządowych;
- proponuje program wyborczy;
- wskazuje różnice występujące pomiędzy zadaniami poszczególnych struktur samorządu: gminy, powiatu, województwa;
- proponuje przedsięwzięcie na rzecz rozwoju gminy;
- aktywizuje uczniów do realizacji tego przedsięwzięcia;
- rozpoznaje problemy społeczne swojej społeczności lokalnej (np. wynikające z sytuacji demograficznej, gospodarczej, infrastrukturalnej), formułuje sądy dotyczące tych problemów;
- ocenia pracę samorządu powiatowego;
- proponuje w formie pisemnej inicjatywę obywatelską na rzecz powiatu lub województwa;
- organizuje debatę na temat problemów zaobserwowanych na terenie gminy;
- realizuje projekt na temat związany z gminą i publicznie go prezentuje;
- angażuje się w działania obywatelskie na rzecz swojej gminy;
- rozumie, jakie znaczenie ma integracja europejska dla umocnienia pokoju w Europie;
- wie, ilu jest komisarzy oraz ile miejsc w Parlamencie Europejskim posiada Polska;
- wyszukuje wiadomości na temat państw kandydujących do UE;
- potrafi określić, czym jest tzw. brexit i omówić jego przyczyny;
- ocenia znaczenie Polski w strukturach Unii Europejskiej;
- ocenia wkład Polski w proces integracji UE;
- potrafi dokonać bilansu korzyści i strat wynikających z członkostwa Polski w UE;
- przygotowuje prezentację pokazującą przykłady wykorzystania funduszy UE w swoim regionie;
- przedstawia projekt działań dla swojej szkoły wykorzystujący jeden z programów edukacyjnych UE;

- potrafi przedstawić argumenty za obecnością żołnierzy polskich w zagranicznych misjach wojskowych lub przeciw niej;
- charakteryzuje główne założenia polskiej polityki obronnej;
- opisuje udział Polaków w misjach pokojowych i pracach organów ONZ;
- rozumie różnicę między ONZ a Unią Europejską;
- ocenia skuteczność działań ONZ dla zachowania pokoju na świecie;
- wskazuje na mapie państwa, w których były prowadzone misje wojskowe lub pokojowe ONZ;
- potrafi zaproponować sposoby pomocy dla krajów rozwijających się możliwe do zrealizowania przez każdego ucznia;
- dokonuje bilansu dobrych i złych skutków globalizacji;
- potrafi pozyskać informacje dotyczące problemu uchodźców i imigrantów w Europie;
- ocenia, czy imigracja może być zagrożeniem czy szansą dla Polski i innych krajów europejskich;
- wyszukuje z różnych źródeł informacje na temat zamachu na World Trade Center;
- ocenia skutki prowadzonych współcześnie wojen dla pokoju ogólnoswiatowego;
- rozumie, w jaki sposób walka z terroryzmem prowadzi do ograniczenia praw człowieka;
- potrafi uzasadnić zależność życia na Ziemi od zachowania równowagi ekologicznej;
- wskazuje na mapie wybrane miejsca, gdzie nastąpiła klęska o charakterze ekologicznym;
- przygotowuje esej lub prezentację pt. „Ziemia –planeta ludzi”.

Ocena celująca

Uczeń:

- rozwija własne zainteresowania;
- bierze udział z sukcesami w konkursach;
- jest bardzo aktywny na lekcjach;
- wykonuje szereg zadań z własnej inicjatywy;
- jest żywo zainteresowany tym, co dzieje się w Polsce i na świecie;
- angażuje się w akcje o charakterze humanitarnym, ekologicznym, wolontariackim;
- umiejętnie formułuje argumenty, wypowiada się bardzo poprawnym językiem;